

MIERA RASTÚCEHO MOCENSKÉHO POTENCIÁLU ČÍNSKEJ ĽUDOVEJ REPUBLIKY A ADEKVÁTNOSŤ AMERICKEJ REAKCIE NAŇ

THE EXTENT OF THE GROWING POWER POTENTIAL OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA AND THE ADEQUACY OF THE AMERICAN RESPONSE TO IT

Juraj VRBOVSKÝ, Pavel NEČAS

ABSTRACT

The presented article deals with the issue of the change in the power potential of the People's Republic of China and the reaction of the United States of America to this new situation. The article examines the discussion of power change, the debate about the power potential of both rivals as well as basic schools of thought in China discussion. Later, the article briefly analyses Chinese military modernization. In the last part, the presented article examines the American response to the growth of China's power potential in the political-military field.

Keywords: United States, China, power, military

ÚVOD

Autori sa predloženým článkom snažia priblížiť diskusiu o zmene mocenského potenciálu Čínskej ľudovej republiky a jej implikácie pre americko-čínske bilaterálne vzťahy. Autori opisujú tiež čínsku vojenskú modernizáciu a jej význam pri formovaní americkej reakcie na toto modernizačné úsilie. Cieľom príspevku je opísať americkú reakciu na mocenský vzostup čínskej strany vo vojensko-politickej oblasti. Napriek tomu, že pre niektorých sa téma môže zdať ako nerelevantná a vzdialená, práve americko-čínske súperenie bude vo veľkej miere formovať podobu budúceho svetového poriadku s príslušnými výsledkami pre každého zo svetových aktérov. Aj kvôli tomu je nutné sledovať akcie a reakcie oboch aktérov tejto už dnes rivality a následne z nich formovať závery pre samých seba a konanie vo vzťahu ku obom spomenutým štátom. Autori pri výskume využívali predovšetkým akademické zdroje, tie sú dopĺňané zdrojmi oficiálnymi ako aj článkami z rôznych dôveryhodných médií.

1 ZMENA BALANSU MOCI V AMERICKO-ČÍNSKYCH VZŤAHOCH

Cieľom prvej časti článku je ako dôležitá súčasťou debaty o americko-čínskych vzťahoch, opis rastu mocenského potenciálu ČĽR a tým spôsobený zmenený balans moci. Z charakteru je bližšie analyzovaný rast čínskej vojenskej moci a jeho vplyv na celkový balans moci a zmenu situácie v regióne. Rast čínskych vojenských spôsobilostí však dnes nemôže prebiehať v tajnosti (až na jadrový program) a je z pochopiteľných dôvodov známy aj ostatným nielen regionálnym štátom. Primárne americká strana na rast čínskej vojenskej moci reaguje svojimi krokmi, ktoré prijíma na čiastočné zamedzenie tejto rastúcej moci.

1.1 HODNOTENIE MIERY MOCENSKÉHO POTENCIÁLU ČÍNSKEJ ĽUDOVEJ REPUBLIKY A SPOJENÝCH ŠTÁTOV AMERICKÝCH

Hodnotenie mocenského potenciálu oboch súperiacich krajín je dôležitou súčasťou diskusie o vzťahoch a ich potenciálnom vývoji. Pri hodnotení čínskeho mocenského potenciálu americkou stranou sú v debata prítomné dva dominantné myšlienkové tábory. Jeden hovorí, že Čína svojho vrcholu ešte nedosiahla a má priestor na rast kľúčových ukazovateľov štátnej moci. Druhý tábor označovaný ako „peak China“, zase naopak tvrdí, že ČĽR je kombináciou demografických a ekonomických faktorov odsúdená na prinajlepšom stagnáciu a súčasný model ekonomického rozvoja z veľkej časti založený na infraštruktúrnem financovaní je neudržateľný. Čína sa má podľa tohto tábora stať obeťou „pasce stredne-príjmovej krajiny“ kedy nedokáže konkurovať na jednej strane kvôli pomerne vysokým mzdám v odvetviach vyrábajúcich produkty s nižšou pridanou hodnotou a na strane druhej zase v tých vysoko sofistikovaných z dôvodu relatívne nízkej produktivity.

Dobrou manifestáciou myšlienkových rozdielov je prístup oboch „táborov“ k demografickej otázke Číny. „Peak China“ ju považuje za existenciálny problém¹, ktorý sa čínskym orgánom nedarí riešiť a zase tábor „rastúcej Číny“ považuje situáciu za problematickú, no nie kritickú. Nepriaznivý stav podľa zástancov „rastúcej Číny“ môže Čína prelomiť buď vnútornou migráciou do miest z vidieka², zvýšením produktivity prostredníctvom štvrtej priemyselnej revolúcie³, zvýšením dôchodkového veku ako aj presunom časti svojej na prácu náročnej výroby napríklad do krajín juhovýchodnej Ázie alebo Mexika.

No celkové hodnotenie mocenského potenciálu je ďaleko od jednoduchého a podľa Michaela Beckleyho, amerického politológa a zástancu tábora „peak China“, ukazovatele ako HDP príliš často skresľujú skutočnú rovnováhu síl a preto vyzýva na opatrnosť v hodnotení postavenia súčasnej Číny. Používanie metrik ako HDP a iných ukazovateľov, ako je napríklad priemyselná produkcia a výdavky na infraštruktúru ktoré sú vlastne tiež iba podzložkami HDP považuje za nedostatočne ukazujúce skutočný charakter čínskej moci. *„Problém je však v tom, že ide o rovnaké ukazovatele, vďaka ktorým Čína vyzerala ako supervelmoc počas storočia poníženia: v polovici 19. storočia mala Čína najväčšiu ekonomiku a armádu na svete; viedla svet vo výrobe; mala aktívnu obchodnú bilanciu s Britániou; viedla tributárny systém, ktorý rozšíril čínsky obchod a investície, infraštruktúrne projekty a mäkkú moc naprieč kontinentálnou východnou Áziou; a bola oslavovaná na Západe pre svoj potenciál spotrebiteľského trhu a tradíciu byrokratickej kompetencie a vedeckej vynaliezavosti.“* (Beckley, 2018, s. 42) Hoci netvrdí, že ČĽR je v rovnako slabej pozícii ako imperiálna Čína 19. storočia, nie je však ani taká silná ako ju vykresľujú tieto štatistické ukazovatele. Za vážny problém používania hrubých čísiel ako HDP považuje Beckley neprítomnosť výdavkov štátu. V prípade Číny tieto čísla nehovoria nič o výške dlhu, produktivite práce (Čína dnes spotrebúva až sedemnásobok zdrojov v porovnaní s USA na výrobu jednej ekonomickej jednotky), spotrebe zdrojov, masívnom znečistení, ktoré už v súčasnosti má výrazne negatívny vplyv na poľnohospodársku produkciu⁴ a verejné zdravie (disproporčne veľká populácia invalidov),

¹ V ČĽR v roku 2022 sa populácia znížila približne o 850 tis. ľudí. Okrem toho, ľudí nad 60 rokov pribudlo medziročne viac ako 12 miliónov a tvorili už 19,8 % populácie (v roku 2021 to bolo 18,9%). (Mullen, 2023)

² Dnes v ČĽR stále viac ako 37,5% obyvateľstva žije na vidieku, to je dvakrát viac ako v USA

³ Čína v roku 2016 predbehla Japonsko a mala najväčší počet inštalovaných priemyselných robotov. Tu však zostáva potenciál pre ďalšie inštalácie veľký nakoľko v ČĽR bol počet robotov na 10 tis. pracovníkov iba 187, pričom v Japonsku to bolo 364 a v Južnej Kórei až 855. Robotizácia samozrejme nie je jediný spôsob zvyšovania produktivity a zníženia potreby množstva nízko kvalifikovanej pracovnej sily. (Zhang, 2023)

⁴ ČĽR je stále viac závislá na dovoze poľnohospodárskej produkcie ako aj priamo potravín. Až 30% sóje, ako kľúčového krmiva pre ošípané, dováža z USA. Iba medzi rokmi 2017 a 2020 sa import týchto produktov viac ako

zbytočnú infraštruktúru alebo veľké výdavky na vnútornú a štátnu bezpečnosť. Za dôležitú čínsku nevýhodu považuje Beckley aj fakt, že ČĽR je obklopená až devätnástimi štátmi, z ktorých je veľká časť nepriateľsky naladená a/alebo vnútorné nestabilná. (Beckley, 2018) „*Spojené štáty boli požehnané výnimočnými okolnosťami, ktoré okrem iného zaručujú, že budú najmocnejším národom... majú jedinečný súbor geografických, demografických a inštitucionálnych výhod, ktoré sa premietajú do vedúcej geopolitickej pozície.*“ (Massie-Paquin 2020, s.4) Ostatní zase namietajú, že je chybným extrapolovať dlhodobé trendy z krátkodobých cyklov. Tomu by tiež mohli slúžiť historické paralely a od 50. rokov 20. storočia USA dokonca predpokladali že ZSSR ich ekonomicky a vojensky predbehne a od 80-tych rokov zase podobné nálady pocitu ohrozenia zase pociťovali voči Japonsku. Oba prípady sa ukázali ako nesprávne hodnotené a tým pádom si zástancovia tohto smeru myslia, že aj súčasná Čína nepredstavuje až takú veľkú výzvu. (Massie-Paquin, 2020)

Napriek skutočne niekedy až paranoidnému hodnoteniu svojich reálnych a potenciálnych súperov je otázne, či je správne porovnávať Japonsko a ZSSR s Čínou a či primacisti, ako sa označujú zástancovia idey pretrvávajúcej americkej dominancie v svetovom politickom systéme a mocenskom postavení, nie sú v tomto prípade až prehnane optimistickí a nezveličujú problémy čínskej vnútornej stability a čínskeho ekonomického modelu. Každá doba prichádza so svojimi špecifikami, problémami a výzvami, no KSCĽ napriek dlhoročným „predpovediam“ o jej „istom“ páde ako výsledok spoločenskej revolúcie vyvolanej ekonomickou modernizáciou alebo inými internými a externými výzvami sa ukázala ako schopná adaptovať sa na nové a bezprecedentné situácie a jej legitimita v očiach občanov ČĽR a kontrola čínskej spoločnosti zostáva na veľmi vysokej úrovni.

V kontexte rastúceho čínskeho mocenského potenciálu je nutné aspoň stručne tiež poukázať na vývoj toho amerického. Prakticky identická debata ako v prípade Číny prebieha aj v otázke hodnotenia amerického mocenského potenciálu a v nej sú tiež prítomné dva dominantné myšlienkové tábory.

Primacisti, približne zastávajúci pozíciu Beckleyho tvrdia, že kombináciou geografických, spoločenských a ekonomických faktorov sú USA v súčasnosti a s najväčšou pravdepodobnosťou aj v budúcnosti najsilnejší štát na svete, vedúci svetový politický systém. Na strane druhej, skupina označovaná ako deklinisti, tvrdí, že Spojené štáty nie sú len v relatívnom poklese ale aj v tom absolútnom a kombinácia fiškálnych, vnútropolitických ako aj zahraničnopolitických výziev a problémov významne oslabí postavenie USA pričom to bude mať významný vplyv na svetový systém a svet sa stane multipolárnym bez jednej dominantnej veľmoci. Čínske akademické kruhy tiež z pochopiteľných dôvodov zastávajú skôr pozíciu „upadajúcej Ameriky“. Sie Tao, dekan Školy medzinárodných vzťahov a diplomacie na Pekingskej univerzite zahraničných štúdií a uznávaná autorita čínskeho výskumu americkej politiky, vzostup ČĽR a nezápadných štátov považuje za prirodzený jav systému a historického procesu. Na margo amerického dominantného postavenia tvrdí, že americké politické elity stále veria vo svoju výnimočnosť a ahistorickosť ich hodnôt a ideálov. Takéto správanie považuje Tao za nesprávne a označil ho aj ako dôvod súčasného stavu americko-čínskych vzťahov. Sentiment čínskych akademických ako aj politických kruhov v otázke hodnotenia amerického mocenského potenciálu vyjadril: „*Všetky vlny, ktoré stúpajú, musia klesnúť. Všetci žijúci ľudia musia starnúť, ochoriť a zomrieť. Preto musia Spojené štáty akceptovať, že príde deň, keď aj ony upadnú. Zatiaľ väčšina americkej elity nie je ochotná akceptovať realitu tohto historického cyklu.*“ (King, 2022)

zdvojnásobil z 36,2 na 89 mld. USD. Kvôli znečisteniu sa tiež znižuje zozbieraná úroda. (US-China Economic and Security Review Commission, 2022)

1.2 INDEXY HODNOTIACE MOCENSKÝ POTENCIÁL SPOJENÝCH ŠTÁTOV AMERICKÝCH A ČÍNSKEJ ĽUDOVEJ REPUBLIKY

Vhodnejšie hodnotenie mocenského potenciálu oboch krajín ako skúmanie izolovaných ukazovateľov ponúkajú rôzne indexy sledujúce desiatky až stovky parametrov štátnej moci. Jeden z takýchto indexov ponúka austrálsky think-tank Lowy Institute prostredníctvom Asia Power Index-u. Uvedený index meria schopnosť štátov formovať a reagovať na svoje vonkajšie prostredie. Moc je podľa uvedeného indexu hodnotená ako schopnosť štátu riadiť alebo ovplyvňovať správanie iných štátov, neštátnych aktérov a priebeh medzinárodných udalostí. Index rozlišuje medzi materiálnymi determinantmi moci a tými založenými na vplyve. Medzi zdroje moci autori (prvé štyri ukazovatele indexu) zaraďujú ekonomickú spôsobilosť, vojenskú spôsobilosť, odolnosť a budúce zdroje. V časti vplyv sa nachádzajú ďalšie štyri indikátory a medzi tie patria ekonomické vzťahy, obranné partnerstvá, diplomatický vplyv a kultúrny vplyv.

Všetkých týchto osem indikátorov sa delí ešte na niekoľko podkategórií a číselná hodnota z nich vypočítava na koniec moc v určitej oblasti. Napríklad ekonomická moc sa podľa indexu vypočítava na základe 21 indikátorov od takých ako veľkosť HDP až po veľkosť flotily obchodných lodí a počet superpočítačov. Celkovo index obsahuje 133 indikátorov vo ôsmich kategóriách. Na základe vyššie spomenutých ukazovateľov index číselne vyjadruje komplexnú moc daného štátu. V roku 2022 index viedli Spojené štáty americké s indexovou hodnotou moci 80,2 bodu a na 2. mieste sa umiestnila ČĽR, čínska moc dosiahla hodnotu 72,5 bodu. Neskôr v komentári k uvedeným výsledkom sa autori zhodujú, že prostredie v Ázii je viac ako kedykoľvek predtým formované bipolárnou súťažou USA a ČĽR. Zhoda tiež panuje v tom, že hoci ČĽR v Ázii stále zaostáva za USA, rozdiel už nie je veľký a uvádzajú hodnotenie, že „doba nesporného prvenstva USA v Ázii sa skončila.“ Za prekvapenie sami autori vyjadrujú neschopnosť ČĽR sa významnejšie priblížiť Spojeným štátom. Pri súčasných trendoch je teraz menej pravdepodobné, že Čína do konca desaťročia prebehne svojho rivala v komplexnej národnej moci.

ČĽR čerpá moc zo svojho centrálného miesta v ázijskom ekonomickom systéme a USA zase čerpajú svoju moc zo svojich vojenských schopností a významných regionálnych obranných partnerstiev a aliancií a od nástupu J. Bidena na post prezidenta sa bilaterálne rozhovory s partnermi zvýšili skoro štvornásobne. Podľa autorov indexu Čínu najviac v roku 2022 spomalili proti-covidové opatrenia, a s tým spojená obmedzená ekonomická aktivita. Ako dôkaz uvádzajú investície, ktoré sa zmenšili na polovicu. Investície čínskych firiem v zahraničí sa zase zmenšili o 30 %. No ako sami autori hodnotia, ekonomická prevaha Číny nad USA nie je vlastne na zásadnú zmenu mocenskej rovnováhy v regióne ani potrebná. Na rozdiel od niektorých západných analytikov, ktorí nepovažujú vojenskú silu za tak relevantnú v 21. storočí, autori indexu upozorňujú na radikálny kvalitatívny a kvantitatívny rast spôsobilostí čínskych ozbrojených síl.

Naopak USA hodnotia ako stále v najvýhodnejšej pozícii, no za slabinu Ameriky považujú jej absenciu v regionálnych obchodných režimoch. Za dôležité sú hodnotené aj diplomatické snahy americkej vlády a to hlavne zvýšenie úrovne Quad-u na dialóg lídrov krajín, vytvorenie IPEF-u (Indo-Pacific Economic Framework) a technologické zdieľanie v rámci AUKUS-u. No ČĽR aj v dobe covidových obmedzení dokázala prijať viac lídrov a ministrov zahraničných vecí ako akýkoľvek iný štát v regióne. (Lemahieu-Patton-Sato, 2023)

Nielen materiálne faktory moci hodnotí aj správa RAND-u o „strategickom súperení“ medzi USA a ČĽR. Výskum naznačuje po hodnotení stoviek determinantov celkovo päť faktorov, ktoré sú „obzvlášť dôležité pre hodnotenie stavu domácich národných determinantov

konkurenčného úspechu“. Tými sú: celková produktívna kapacita, tu okrem HDP vyjadreného v parite kúpnej sily, úrovne rastu HDP zohľadňujú tiež produktivitu práce a zahraničný obchod. Druhým faktorom je schopnosť dominovať v najnovších technológiách a tu sa zohľadňujú aspekty ako počet a kvalita patentov alebo export vysoko sofistikovaných produktov a služieb, tretím je kapacita generovať prostriedky, ktoré vláda môže použiť nakoľko ako sa domnievajú kľúčovým nie je veľkosť HDP ak napríklad neflexibilný sociálny program neumožňuje vláde generovať prostriedky potrebné na ostatné priority, v tejto časti boli hodnotené okrem iných ukazovatele ako úroveň úspor a dlhov. Štvrtým faktorom je kvalita národných inštitúcií hodnotená prostredníctvom dôveryhodnosti týchto inštitúcií, úrovni korupcie a rešpektovania a vykonávania prijatých zákonov. Posledným faktorom v uvedenom výskume sú vojenské spôsobilosti a zdroje na ne určené. Čínska ekonomika meraná paritou kúpnej sily (PPP) je v súčasnosti už väčšia ako ekonomika USA a niektoré projekcie naznačujú, že merané trhovým výmenným kurzom (MER) – priame a ekvivalentné porovnanie dolára za dolár – prebehne ČĽR Spojené štáty americké niekedy medzi polovicou 20-tych rokov a polovicou 30-tych rokov 21. storočia. Obzvlášť dôležité z pochopiteľných dôvodov je súperenie v technologickej oblasti. Tu napriek radikálnemu zlepšeniu čínskych ukazovateľov naprieč spektrom, Čína stále nie je v pozícii prevahy nad Spojenými štátmi. Aj keď je Čína rozvíjajúcou sa technologickou veľmocou, ktorá sa aktívne snaží o väčšiu sebestačnosť nielen v technologických odvetviach, stále výrazne závisí od dovozu kľúčových komponentov a zdrojov. Napríklad ešte v roku 2019 Čína importovala polovodiče v hodnote 300 až 350 mld. USD, až 88% počítačov nepoužíva alternatívne, prípadne domáce operačné systémy ale americký Windows. Hoci Čína investuje tiež množstvo zdrojov do rozvoja univerzít, medzi top 100 svetovými sa nachádzajú iba dve z ČĽR, naopak v USA sa ich nachádza 41. V Číne tiež oproti USA v relatívnych číslach pracuje podstatne menej výskumných pracovníkov, v USA je to 8,93 na 1000 zamestnancov, v Číne to je však iba 2,24⁵. Naopak za významný zdroj hrozby pre USA je považovaný rýchlo rastúci federálny dlh a s tým spojené vysoké platby na úrokových sadzbách. Pri dnešnej úrovni dlhu a výške úrokových sadzieb by mohli do roku 2052 dosiahnuť až 7,2% HDP, čo je viac ako dvojnásobok súčasných výdavkov obranu (tie dnes predstavujú približne 800 mld. USD). Pre ČĽR existujú iné formy fiškálnych výziev a to napríklad znižujúci sa počet pracovníkov na dôchodcu a tiež rastúca úroveň verejných a predovšetkým súkromných dlhov. Výskumná správa RAND-u tiež ako svoju súčasť sleduje aj medzinárodný vplyv a pozíciu. Nakoľko sa ČĽR stala kľúčovým obchodným partnerom najvýznamnejších ázijských ekonomík⁶, len málo štátov bude ochotných vzdať sa týchto väzieb. Cez iniciatívy ako BRI a AIIB sa ČĽR tiež stala kľúčovým zdrojom financií pre infraštruktúrne projekty. Na druhej strane však je uvedený fakt, že na rozdiel od obchodu ČĽR ako zdroj FDI predstavuje pomerne nízke percento pre regionálne ekonomiky. Už tradične majú Spojené štáty konkurenčnú výhodu pred ČĽR v oblasti obranných partnerstiev a aliancií. No pre kontext treba dodať, že v ázijskom regióne vzniká primárne medzi krajinami juhovýchodnej Ázie „tábor nezúčastnených“ a tí explicitne tvrdia, že si medzi veľmocami vyberať nechcú. Výhodu USA tiež zatiaľ poskytuje podľa výskumu aj ideologická a kultúrna atraktivita. (Crane-Frederick-Mazarr, 2022) Ako povedal dnes už doslova legendárny bývalý singapurský premiér, ktorý je niektorými americkými politológmi označovaný za najprominentnejšieho pozorovateľa Číny, Li Kuang-jao: „*Čína môže čerpať zo skupiny talentov 1,3 miliardy ľudí, ale Spojené štáty môžu čerpať talenty zo 7 miliárd a prekombinovať ich v rozmanitej kultúre, ktorá zvyšuje kreativitu spôsobom, ktorý etnický Han nacionalizmus nedokáže.*“ (Nye, 2011)

⁵ No v absolútnych číslach má práve ČĽR najväčší počet zamestnancov pracujúcich vo výskume a vývoji na svete. (Rathenau Inštitút 2022)

⁶ ČĽR nie je len najväčším obchodným partnerom ázijských ekonomík, ale je najväčším obchodným partnerom viac ako 120 štátov sveta. (Green, 2023)

1.3 RAST VOJENSKÉHO POTENCIÁLU ČÍNSKEJ ĽUDOVEJ REPUBLIKY

No charakter súťaženia s USA a riziko otvoreného vojenského konfliktu si vyžaduje širší pohľad aj na rast vojenskej moci čínskej strany nakoľko práve ten značne mení celú situáciu v regióne východnej Ázie a je dôvodom zvýšenej americkej angažovanosti.

Čínske ozbrojené sily sú v súčasnosti v procese rozsiahlej modernizácie. Dôkazom zvýšeného dôrazu, ktorý dáva čínske politické vedenie na ozbrojené sily je aj ich rastúci rozpočet, ten v roku 2021 podľa Štokholmského medzinárodného inštitútu pre výskum mieru (SIPRI) dosiahol úroveň 293,3 mld. USD (podľa dnešného výmenného kurzu). Medziročne to predstavovalo nárast o skoro 40 mld. USD. (Stockholm International Peace Research Institute, 2023) Hoci to nie je ani polovica obranného rozpočtu USA, ktorý v tom istom období presiahol hranicu 800 mld. USD, vypočítavanie reálnej hodnoty (nielen) vojenských rozpočtov je notoricky komplikované a nejednoznačné, nakoľko cenová hladina medzi USA a ČĽR je značne odlišná v neprospech USA, to vedie radu odborníkov uvádzať efektívnu hodnotu čínskeho rozpočtu v rozmedzí niekde medzi 300-500 mld. USD. Tiež je potrebné dodať, že ozbrojené sily USA majú globálny charakter so stovkami základní a podporných objektov, čo si vyžaduje značné finančné zdroje. ČĽR naopak môže investovať svoje zdroje do menšieho počtu objektov a úloh primárne v jednom regióne (niekoľko málo vojenských objektov má v zahraničí aj ČĽR).

V kontexte súperenia s USA je nutné pozornosť venovať však primárne vzdušnej a námornej doméne. Vzdušné sily Ľudovej oslobodeneckej armády (PLAAF) podľa amerických odhadov rýchlo dobiehajú kvalitatívny náskok amerického letectva. V spojení s námorným letectvom je PLAAF najväčším letectvom v indo-tichomorskom regióne. Tradičný náskok americkej strany v stealth technológii tiež čínska strana dobieha a svojim variantom tohto typu (J-20) disponuje už tiež a to v relevantnom počte. Primárne sa však pozornosť venuje Námorníctvu Ľudovej oslobodeneckej armády (PLAN). Záujmy Číny v námornej oblasti možno chápať podľa čínskeho politológa Dong Wang a jeho amerického kolegu Christophera Yunga ako: (1) chránenie územnej celistvosti ČĽR a jej námorných nárokov, (2) udržiavanie SLOC (námorné komunikačné línie) otvorené, na to aby sa zabezpečil voľný tok tovarov a služieb (3) mať schopnosť odoprieť alebo odradiť počas vojny schopnosť iných mocností predstavovať hrozbu v rámci strategických námorných zón, ktoré sú definované prvým (línia kopírujúc približne Kurilské ostrovy, Japonsko a ostrovy Rjúkjú, Taiwan, Filipíny, Borneo a Natuna Besar) a druhým ostrovným reťazcom (Od Japonska cez Boninské ostrovy smerom na Guam a Palau) a (4) chrániť zámorské záujmy ČĽR. Hoci je ČĽR tradične považovaná za pevninskú mocnosť, je práve od námornej oblasti významne závislá. Päť pobrežných provincií vo východnej časti Číny – Če-ťiang, Ťiang-su, Šan-tung Kuang-tung a Fu-ťien – dokopy predstavujú 27,8 % čínskej populácie a približne 20% HDP. V súčasnosti je len v pobrežných regiónoch viac ako 55 miliónov ľudí, ktorých pracovné miesta sú priamo alebo nepriamo vytvorené zahraničným obchodom. (Wang-Yung, 2021)

Geografia je aj v 21. storočí kriticky dôležitý faktor pri hodnotení mocenského potenciálu a záujmov štátov a Čína je v tejto oblasti v nevýhodnom postavení a autori jej pozíciu označujú za štát postihnutý „zdedenou geografickou zraniteľnosťou“. Zraniteľnosť má prameniť z množstva pozemných a historicky nestabilných hraníc. Za druhý dôležitý faktor zraniteľnosti sa považujú regionálne spojenectvá USA a samotná americká vojenská prítomnosť v regióne. Dôležitým je aj fakt, že prístup k Tichému oceánu je „blokovaný“ reťazcami ostrovov, ktoré Čína nekontroluje. V tomto kontexte tiež nielen čínski autori považujú Taiwan za „nepotopiteľnú lietadlovú loď“ USA v ich snahe o zadržanie Číny. Prístup k Indickému oceánu nie je o nič jednoduchší a Malacký prieliv a indická prítomnosť robí zo snáh o čínsku projekciu moci týmto smerom náročnú úlohu. Na základe týchto faktorov sa

čínski autori obávajú námorného obkľúčenia. K tomu dodávajú, že silné vojenské námorníctvo potrebujú aj kvôli charakteru samotného systému, nakoľko globalizácia je „námorný fenomén“. (Tiberghien, 2021)

Okrem toho je námorná oblasť pre ČĽR dôležitá aj z pohľadu energetickej bezpečnosti. ČĽR v roku 2021 spotrebovala približne 15,4 mil. barelov denne (mbd) ropy, z čoho 4,0 mbd (26%) ťažila sama a 11,4 mbd (74 %) dovážala. Dovoz troch štvrtín základných energetických surovín predstavuje veľké riziko pre energetickú a ekonomickú bezpečnosť ČĽR. Ruská federácia je zatiaľ jediným veľkým pozemným dodávateľom ropy do Číny prostredníctvom priameho ropovodu z východnej Sibíri a Tichého oceánu (menšie objemy ropy dováža Čína aj ropovodom z Kazachstanu). Kvôli absencii alternatívnych významných ropovodov v dovoze ropy do Číny dominujú námorné dodávky. *„Znižovanie závislosti od dovozu energie je dominantnou a dlhodobou prioritou čínskej vlády.“* (Dabbar, 2023) Aktuálna kapacita uvedeného ropovodu z Ruskej federácie je 0,7 mbd pričom sa uvažuje o jeho ďalšom rozširovaní. Medzitým čínsky dovoz ropy z Ruska vzrástol a v súčasnosti dosahuje hodnotu približne 2,1 mbd, pričom zvýšenie dodávok bolo uskutočnené prostredníctvom tankerov. Okrem toho ČĽR tiež vybuďovala ropovod a plynovod naprieč celým územím Mjanmarska do čínskej provincie Junan. Ropovod z Mjanmarska má dennú kapacitu 400 tis. barelov, to však nepredstavuje ani 5% denného dovozu ČĽR. Čínska strana kvôli svojej závislosti tiež zvyšuje kapacitu skladovania ropy a jej samotné zásoby. V súčasnosti má ČĽR kapacitu a zásoby ropy na približne 80 dní. Čína má tiež zásoby zemného plynu no tie sú relatívne nevýznamné a kvôli tomu ich plánuje rozšíriť. Až 63% (9,7 mbd) dennej spotreby ropy a 29% spotreby zemného plynu prichádza do Číny cez SLOC, čo je dôležité, je že až 85% importu ropy (a približne 50% zemného plynu) prechádza cez Malacký prieliv a Juhočínske more, to by v prípade dlhšieho ozbrojeného konfliktu pre ňu predstavovalo vážne riziko a aj napriek snahe o zníženie tejto závislosti je čínska strana významne odkázaná na bezpečnosť uvedených SLOC (bývalý čínsky prezident Chu Ťin-tchao túto situáciu označil ako „malackú dilemu“). (Dabbar, 2023)

Kvôli uvedeným faktorom PLAN prechádza radikálnou modernizáciou a dnes je čo do počtu najväčším námorníctvom na svete s celkovou bojovou silou približne 340 lodí a ponoriek, pre porovnanie USN má plavidiel okolo 290. Podľa amerických odhadov PLAN prekonal USN v počte bojových lodí niekedy medzi rokom 2015 a 2020. Od roku 2021 je PLAN z veľkej časti zložený z moderných lodí a ponoriek. Reformy a modernizačné úsilie prebiehajú v čínskom námorníctve už od polovice 90-tych rokov 20. storočia a počas tejto doby významne zvýšilo svoje schopnosti. Časť analytikov však spochybňuje udržateľnosť a zmysel takejto rapidnej kvantitatívnej expanzie čínskych námorných síl. Tí sa domnievajú, že toto množstvo nových lodí si postupne vyžaduje väčšie náklady na generálne opravy a modernizáciu: *„Vzhľadom na fiškálne výzvy, ktorým Čína čelí dnes a v blízkej budúcnosti, je táto veľmi robustná projekcia štruktúry síl otázná.“* (Collins-Erickson, 2021, s.22)

Medzníkmi v modernizačnom úsilí PLAN bolo uvedenie do služby prvej lietadlovej lode v roku 2012 (tá bola kúpená od Ukrajiny) a prvej lietadlovej lode vyrobenej v Číne a to v roku 2017. Tretiu lietadlovú loď spustila Čína na vodu v júni 2022, no tá zatiaľ do aktívnej služby zaradená nebola. V tomto ohľade však zatiaľ ČĽR zaostáva za Spojenými štátmi ako v ich počte (USA v regióne majú aktívne nasadené 3 lietadlové lode a 4 sú v dokoch) tak hlavne v ich schopnostiach⁷. No lietadlové lode slúžia skôr na globálnu projekciu moci a v potenciálnom regionálnom konflikte nemusia byť až také dôležité a ak je ostatná časť USN rozmiestnená po celom svete, tak PLAN má svoje zdroje koncentrované v jednom regióne. Napriek tomu, že numerická výhoda čínskeho námorníctva je reálna, USN má stále niekoľko

⁷ Nejadrový pohon čínskych lodí obmedzuje ich dosah a iné inžinierske riešenia zase kapacitu, ktoré sú z lodí schopné operovať.

významných výhod oproti tomu čínskemu. Iným ukazovateľom sily námorníctva ako počet plavidiel je aj tonáž lodí, tu americká strana „vedie“ keď celková tonáž USN je približne 4,5 mil. ton, pričom plavidlá PLAN dosahujú tonáž na úrovni menej ako 2 mil. ton⁸. To hovorí o tom, že americká strana má výhodu vo väčších lodiach ako sú spomenuté lietadlové lode, ale aj krížniky a torpédoborce so strelami s plochou dráhou letu. Čínska numerická výhoda je spôsobená hlavne menšími a menej spôsobilými plavidlami ako sú strážne lode a korvety. So spôsobilosťou odpaľovania striel s plochou dráhou letu ako aj iných riadených striel (protivzdušných) súvisia vertikálne odpaľovacie bunky (VLC), tých majú Spojené štáty na svojich lodiach 9 tis., no PLAN podľa odhadov iba okolo tisíc. Okrem toho majú všetky americké útočné ponorky jadrový pohon, čo im dáva značnú výhodu pri ich akčnom rádiuse, naproti tomu PLAN má 62 útočných ponoriek, no len sedem z nich má jadrový pohon, všetky ostatné majú dieslový pohon. Konsenzus v amerických vojenských kruhoch, je že ČĽR v technológiách ponoriek (a torpéd) zaostáva za USA o jednu až dve generácie. (O'Rourke, 2022)

Práve kvôli tomu čínska strana investuje aj do iných vojenských systémov a významné sú čínske investície do protilodných a protilietadlových rakiet, kyber spôsobilostí, ktoré sú namierené na vytvorenie „bubliny odmietnutia“ (anti-access/area-denial – A2/AD) cieľom ktorej je zabránenie alebo odstránenie intervencie predovšetkým americkej strany do regionálneho konfliktu. (Speller, 2019) V tomto kontexte sú tiež dôležité čínske spôsobilosti v oblasti hypersonických striel, tie vďaka svojej rýchlosti poskytujú krátky čas a značne zhoršené šance na účinnú obranu. Schopnosti PLA v A2/AD sú dnes najsilnejšie v rámci prvého ostrovného reťazca, hoci PLA je stále viac schopná projektovať silu do Filipínskeho mora. (US Department of Defense 2022) Od doby čo ČĽR má najväčšie regionálne a svetové námorníctvo prijala čínska strana ambicióznejšiu obrannú politiku, tradičná stratégia ochrany pobrežných vôd sa doplnila o chránenie čínskych záujmov v širšom regióne a predovšetkým ide o ochranu bezpečnosti SLOC. Ultimátne však čínskej strane ide o dominanciu a odradenie zásahu americkej strany minimálne v oblasti „prvého ostrovného reťazca“ a neskôr ak jej to spôsobilosti dovoľia rozšíriť tento priestor na širší Tichý oceán. (Speller, 2019)

Hoci ČĽR vyvíja značné úsilie a vynakladá významné finančné prostriedky na modernizáciu svojich ozbrojených síl, PLA nedosahuje stále technologickú, organizačnú a celkovo kvalitatívnu úroveň ozbrojených síl USA. Stále prítomný systém povinnej vojenskej služby, obmedzené dĺžky tréningu, čas strávený politickou prípravou je len niekoľko dôvodov podporujúcich túto tézu. Problematickým je aj fakt, že posledný krát PLA bojovala vo februári-marci 1979 počas intervencie vo Vietname. Od vtedy sa okrem účasti na mierových misiách a občasných hraničných šarvátok čínske ozbrojené sily do bojových operácií nezapojili.

Veľmi dôležitou zložkou čínskych ozbrojených síl sú Raketové sily Ľudovej oslobodeneckej armády (PLARF), tie zahŕňajú strategické pozemné jadrové a konvenčné raketové sily ČĽR, súvisiace podporné sily a raketové základne. Od príchodu súčasného čínskeho prezidenta na svoj post PLARF vznikli ako samostatná časť PLA, čo odráža prioritu, ktorú politické vedenie ČĽR raketovým silám dáva. Čínska strana tiež vytvorila Strategické podporné sily PLA, ktoré zase slúžia na vývoj a zavádzanie najnovších technológií do ozbrojených síl. (Hass, 2022) Čínske ozbrojené sily dosiahli veľký pokrok vo vývoji konvenčných balistických striel a striel s plochou dráhou letu. Práve tie spôsobujú americkej strane plánovacie ťažkosti nakoľko ich arzenál je rozmanitý a dostatočne veľký. Uvedené moderné protilodné strely so svojim dosahom od pár stoviek kilometrov do troch tisíc

⁸ No počet lodí ani tonáž nie je ultimátnym rozhodujúcim faktorom a typ lodí, systémy riadenia a velenia, rozvedka, senzory, logistika, výcvik, doktrína, skúsenosti alebo vierohodnosť tréningových aktivít sú ďalšími veľmi dôležitými faktormi, ktoré v konečnom dôsledku rozhodujú o výsledku akéhokoľvek stretu.

kilometrov⁹, znamenajú, že ak by boli odpálené zo základní vo východnej Číne, mali by dosah ďaleko za prvý ostrovný reťazec a tým významne obmedzujú slobodu akcie USN. Hoci čínska strana počet systémov balistických striel ako aj striel s plochou dráhou letu nezverejňuje, odhady sa pohybujú v rozmedzí od niekoľko stoviek kusov do dvoch tisíc. (Center for Strategic and International Studies, 2021)

V tomto kontexte sa tiež americká strana obáva, že zvyšujúci počet čínskych striel s plochou dráhou letu a balistických striel vie dosiahnuť až ostrov Guam, okrem všetkých ostatných amerických základní v Južnej Kórei a v Japonsku, ktoré sú k Číne oveľa bližšie. Práve kvôli tomu americké ozbrojené sily investujú do posilnenia systémov protivzdušnej obrany na Guame¹⁰. (US Department of Defense, 2022) Okrem toho americká strana má tiež v pláne posilniť infraštruktúru uvedených leteckých základní a vybudovať na nich posilnené hangáre (ktoré do istej miery poskytujú ochranu), posilnené sklady pohonných hmôt (PHM) a muničné sklady ako aj iných podporných objektov. Taktiež americké ozbrojené sily uvažujú ako krok k zníženiu rizika prekvapenia a následne vysokých strát spôsobených koncentrovanými údermi na malý počet základní ich rozptýlenie ako aj vybudovanie nových objektov. Naopak čínska strana kroky na posilnenie svojej vojenskej infraštruktúry už robí a to so svojimi leteckými základňami v provinciách ČĽR nachádzajúcich sa najbližšie pri Taiwanskom prielive¹¹.

Kriticky dôležitou otázkou vo vzájomných vzťahoch ako jadrových veľmocí je otázka strategickkej stability a balansu jadrových síl. Hoci majú dnes obe strany strategické sily postavené na triáde čínska strana napriek tomu má stále násobne menší samotný arzenál jadrových hlavíc. Čínsky arzenál jadrových hlavíc sa odhaduje sa na niekoľko stoviek kusov, čo sa v porovnaní s tým americkým, ktorého iba nasadená časť má okolo 1700 hlavíc (s tými taktickými, USA má tiež niekoľko tisíc jadrových hlavíc v rezerve) zdá ako nevýznamný počet. No ak ČĽR bude pokračovať v súčasnej modernizácii, čo sa ukazuje ako najpravdepodobnejší scenár, tak do roku 2035 by mohla mať čínska strana podľa oficiálnych amerických odhadov k dispozícii až 1500 jadrových hlavíc na moderných nosičoch celej jadrovej triády. V októbri 2021 vtedajší veliteľ USSTRATCOM (Strategické veliteľstvo amerických ozbrojených síl, pod ktorého velením sú americké strategické jadrové sily) Charles Richard na margo čínskej jadrovej modernizácie povedal, že čínske jadrové sily sa modernizujú „dych berúcim tempom“. (Vandiver, 2021) Pokračujúca modernizácia, tajnosť s ktorou ju čínska strana vykonáva a žiadne zmluvné záväzky na obmedzenia v tejto oblasti americkú stranu znepokojuje. O tejto otázke Rose Gottemoeller, bývalá zástupkyňa generálneho tajomníka NATO a hlavná vyjednávačka americkej strany pri dohode New START, v septembri 2022 vypovedala aj pred Výborom pre ozbrojené sily Senátu a kongresmanov upozornila, že rýchly rast čínskych technologických spôsobilostí v oblastiach umelej inteligencie a kvantových počítačov by mohol Spojené štáty vážne ohroziť a vytvoriť medzi USA a ČĽR priepasť v týchto kriticky dôležitých spôsobilostiach. Na záver povedala, že hoci by Spojené štáty nemali začať jadrové

⁹ Niektoré údaje pri systéme CJ-100 uvádzajú dosah až 3 tis. kilometrov.

¹⁰ Čínska DF-26 (IRBM – balistická raketa so stredným doletom) s doletom 3 tis. kilometrov je dokonca prezývaná „zabijak Guamu“.

¹¹ Podľa štúdie Daniela Ricea z Mitchellovho inštitútu pre letecké štúdiá čínske ozbrojené sily v posledných rokoch významne posilnili infraštruktúru na leteckých základniach vo východnej Číne kde vybudovali desiatky nových posilnených hangárov, skladov PHM a skladov munície, okrem toho na nich pribudli systémy protivzdušnej obrany ako aj ďalšie radary. To im poskytuje v prípade konfliktu o Taiwan s USA výhodu nakoľko ich zničenie alebo zabránenie ich využitiu by si z americkej strany vyžadovalo väčší počet precízne navádzanej munície použitých na ich potlačenia ako aj letecké misie letiace bližšie k „bublinám“ A2/AD čínskej protivzdušnej obrany pri pevninskej Číne a hliadkujúcim čínskym stíhacím lietadlám. (Rice, 2022)

preteky v zbrojení musia odpovedať na súčasné výzvy a modernizovať svoje jadrové sily. (United States Senate Committee on Armed Services, 2022)

Napriek kvantitatívnej a kvalitatívnej expanzii čínskeho jadrového arzenálu, čínska strana stále pripomína, že jej jadrové sily čelia zraniteľnosti (a tým ohrozujú schopnosť odvetného úderu, čo má balans destabilizovať) od amerických systémov protiraketovej obrany rozmiestnených v regióne. Hoci účel protiraketových systémov THAAD v regióne (v Južnej Kórei) je ochrana Južnej Kórei (a amerických jednotiek tam prítomných) proti Severnej Kórei, uvedené systémy sú podľa čínskej strany rozmiestnené tak, že ich komponenty (radar) dokážu zbierať kľúčové informácie o čínskych ICBM čo je vnímané čínskou stranou ako destabilizujúce¹². Čínska strana tiež považuje americký program ďalšieho vývoja taktických jadrových zbraní za destabilizujúci nakoľko práve ich postupná modernizácia, ktorá ich robí presnejšími a spôsobujúcimi menej vedľajších škôd podľa čínskej strany spôsobuje to, že sú „mysliteľnejšími a použiteľnejšími“ v ozbrojenom konflikte. (Colby-Riqianq, 2021) Z čínskeho pohľadu sa teda Spojené štáty snažia o udržanie svojej prevahy tým, že odmietajú vzájomnú zraniteľnosť. Pokiaľ ide o protiraketovú obranu, čínska strana sa domnieva, že domáca politika USA robí vyjednávanie o uvedených systémoch veľmi nepravdepodobnými a autori opisujúci čínsky pohľad privádzajú citát bývalého amerického senátora Sama Nuna: „*Národná protiraketová obrana sa v Spojených štátoch stala teológiou, nie technológiou.*“ (Colby-Riqianq 2021, s.42) Americká strana na obvinenia namieta, že THAAD je určený na ochranu Južnej Kórei pred rozrastajúcim sa a pokročilejším arzenálom jadrových a konvenčných balistických striel KĽDR. Okrem toho na argument, že nasadenie systému narušuje strategickú stabilitu zase predstavitelia Spojených štátov uvádzajú, že USA má takéto systémy nasadené aj v Japonsku a tak isto na sledovanie potenciálneho vypustenia ICBM z územia ČĽR používa satelitné systémy. (Watts, 2018)

S jadrovým programom každej veľmoci úzko súvisí aj jej vesmírny program. Tu Čína napreduje tiež a iba medzi rokmi 2019 a 2021 vesmírna „flotila“ ČĽR narástla približne o 70 percent. Za posledné desaťročie ČĽR zdvojnásobila počet svojich satelitov na obežnej dráhe a dnes disponuje druhou najväčšou satelitnou skupinou, viac satelitmi disponujú iba Spojené štáty. Čínska modernizácia prebieha aj v tejto oblasti v celom spektre a týka sa všetkých typov satelitných zariadení-satelitná komunikácia (SATCOM), diaľkové snímanie ale aj navigácia (ČĽR disponuje vlastným satelitným navigačným systémom BeiDou). Vo výrobe vojenských satelitov je Čína nezávislá a produkuje ich lokálne. ČĽR pokračuje tiež vo vývoji technológie protisatelitných striel (ASAT) ako aj rušiacich zariadení komunikačných a navigačných systémov. (Defence Intelligence Agency, 2022)

Z čínskych aktivít je možné domnievať sa, že sa ČĽR v súčasnosti snaží o paritu jadrového arzenálu s USA a do jej dosiahnutia rokovať o jeho úrovni nebude. Uvedený stav situácie vlastníctva podobne silných jadrových arzenálov medzi tromi aktérmi súčasný stav zásadným spôsobom zmení a podľa niektorých analytikov dokonca vyvolá nové preteky v jadrovom zbrojení z dôvodu neistoty schopnosti odstrašenia naraz proti dvom ostatným veľmociam. Na základe paradoxu stability-nestability¹³ zase vyrovnané jadrové arzenály s čínskou zaručenou schopnosťou druhého úderu konvenčnú vojnu robia pravdepodobnejšou.

¹² Radar systému protiraketovej obrany THAAD (TPY-2) je jadrom americko-čínskeho sporu. Radar slúži na riadenie paľby systému THAAD, okrem toho však môže byť nasadený aj v režime, kedy by slúžil na sledovanie čínskych ICBM počas ich počiatočnej fázy letu a mohol by do istej miery pozorovať rozmiestnenie „návnadových hlavíc“ a tých skutočných, čo má americkej strane podľa čínskej strany ponúknuť kriticky dôležitú výhodu. (Colby-Riqianq 2021)

¹³ Uvedený paradox hovorí o tom, že napriek tomu, že parita jadrových arzenálov robí jadrovú vojnu nemysliteľnejšou nakoľko vzájomné jadrové údery môžu nakoniec viesť k zničeniu oboch štátov (zvýšená jadrová stabilita), to oslabuje konvenčné odstrašenie pretože hoci sa obe strany boja jadrovej vojny, parita ich arzenálov

S rastúcou vojenskou mocou a globálnymi ambíciami čínska strana logicky skúma aj možnosti vytvorenia siete vojenských podporných objektov alebo priamo základní v zahraničí, ktoré by mohli slúžiť na podporu vojenských operácií a projekcii moci po celom svete. Práve takáto sieť stoviek vojenských zariadení americkej strane umožňuje globálnu projekciu moci, vplyv v daných regiónoch a schopnosť odpovede na nepredvídané situácie.

Výskumná spoločnosť RAND o čínskych ambíciách v získaní zahraničných vojenských objektov a základní a štátoch, ktoré môžu potenciálne hostiť vojenské základne Číny vydala rozsiahlu správu. Z nej vyplýva, že štyri štáty (okrem Džibutska, kde sa nachádza jediná zahraničná čínska vojenská základňa) buď v nejakej forme už majú na svojom území prítomných príslušníkov čínskych ozbrojených síl alebo je veľmi pravdepodobné aby sa tam v neďalekej budúcnosti nachádzali. Týmito štátmi sú Pakistan, Kambodža, Mjanmarsko a Bangladéš¹⁴. Blízkosť ku kriticky dôležitým SLOC alebo námorným chokepointom je kľúčovým kritériom pre potenciálne čínske zámorské základne. Čínsky politický vplyv a ekonomický význam by tiež v Afrike mohol pomôcť ČĽR získať prístup do niekoľkých krajín. Za celkom pravdepodobné považujú autori správy zriadenie čínskych vojenských objektov v Angole, Gabone, Keni, Tanzánii, Rovníkovej Guinei alebo Maroku. (Currdien-Chandler-Garafola-Grossman-Heath-Smith-Watts, 2022)

Námorné a letecké základne by v uvedených štátoch významne posilnili projekciu čínskej moci v Atlantickom a Indickom oceáne. To znepokojuje americké vládne a vojenské kruhy, o čínskom vojenskom vplyve v Afrike vypovedal generál Stephen Townsend, vtedajší veliteľ AFRICOM-u, pred Výborom pre ozbrojené sily 17. marca 2022. Vo výpovedi povedal: „*Naši konkurenti jasne vidia bohatý potenciál Afriky. Čína a Rusko sa snažia premeniť investície mäkkej a tvrdej sily na politický vplyv, strategický prístup a vojenskú výhodu. Pre Čínu je Afrika ich druhým kontinentom.*“ Neskôr o čínskej angažovanosti v Afrike povedal Townsend: „*Súťažia (ČĽR) s nami v Afrike. V prvom rade, Čína urobila rozhodnutie, úmyselné rozhodnutie súťažiť s Amerikou v Afrike a vyhrať túto súťaž.*“ Tiež upozornil na rastúci čínsky vplyv v obrannej oblasti a snahu ČĽR o ďalšiu základňu na kontinente: „*Hlavná vec, ktorá ma znepokojuje v súvislosti s čínskou vojenskou konkurenciou v Afrike, je to, že hľadajú, aktívne hľadajú vojenskú základňu na atlantickom pobreží Afriky. A to z rôznych bezpečnostných dôvodov. To by bolo pre Ameriku v prvom rade zlé, musíme tomu zabrániť a odradiť od toho aby na africkom pobreží Atlantiku bola zriadená čínska základňa.*“ Za najpravdepodobnejšie miesto pre zriadenie základne nazval Rovníkovú Guineu. V prípade zriadenia, upozorňuje Townsend, americká strana bude musieť v regióne zvýšiť námornú prítomnosť. Okrem toho za hrozbu Townsend označil aj vysokú prítomnosť telekomunikačnej infraštruktúry vybudovanej čínskou spoločnosťou Huawei, ktorá podľa neho dôležité informácie zbiera a zasiela čínskej strane a tým pádom ohrozuje americké bezpečnostné záujmy v regióne. (AFRICOM, 2022)

Každoročná správa Ministerstva obrany USA o čínskych vojenských spôsobilostiach na margo čínskej snahy o získanie vojenských objektov v zahraničí tvrdí: „*ČĽR sa snaží vytvoriť silnejšiu zámorskú logistickú a základňovú infraštruktúru, ktorá by umožnila PLA projektovať a udržiavať vojenskú moc na väčšie vzdialenosti.*“ (US Department of Defense 2022, s.144)

a strach oslabuje konvenčné odstrašenie (znižená konvenčná stabilita), jadrové arzenály sa prakticky negujú a konvenčná vojna sa stáva pravdepodobnejšou. Ako hlavný dôkaz paradoxu sa privádza prípad vojny v Kargile medzi Indiou a Pakistanom v roku 1999, obe štáty boli štátmi držiacimi porovnateľné jadrové arzenály, no napriek tomu vojna k jadrovej výmene nevedla. Čína a Argentína tiež v minulosti napadli jadrové veľmoci bez toho aby mali vlastné porovnateľné jadrové arzenály alebo vôbec disponovali jadrovými zbraňami. (Kapur, 2017)

¹⁴ Okrem toho sú tiež príslušníci PLA z Strategických podporných síl, časti čínskych ozbrojených síl, ktorá riadi čínsky vesmírny program, prítomní v štyroch krajinách kde má čínska strana vybudované stanice pre satelitnú komunikáciu, telemetriu a riadenie. Takéto zariadenia sa nachádzajú v Argentíne, Pakistane, Namíbií a Keni. (US Department of Defense, 2022)

Správa upozorňuje aj na to, že časť BRI projektov tiež môže mať potenciálne vojenské využitie ako aj na fakt, že globálne čínska vojenská logistická sieť by mohla narušiť operácie amerických ozbrojených síl.

Jediná čínska základňa v zahraničí sa nachádza v Afrike. Základňa v Džibutsku bola otvorená v auguste 2017 a v súčasnosti sa na nej nachádzajú jednotky čínskej námornej pechoty (v Džibutsku je okrem americkej a čínskej vojenskej základne tiež vojenská základňa Francúzska a Japonska). Prístav slúži tiež na podporu čínskych proti-pirátskych operácií, ktoré v Adenskom zálive Čína vykonáva už od roku 2008. (Reuters 2017) Podľa Ministerstva obrany USA čínska strana zvažovala ako potenciálne miesto pre novú základňu Kambodžu, Mjanmarsko, Thajsko, Singapur, Indonéziu, Pakistan, Srí Lanku, Spojené arabské emiráty, Keňu, Seychely, Rovníkovú Guineu, Tanzániu, Angolu a Tadžikistan ako miesta pre vojenské logistické zariadenia PLA. Okrem toho sa Čína zaujíma aj o objekty v Namíbii, Vanuatu a Šalamúnových ostrovoch. Celkovo má ČLR najväčší záujem o zvýšenie svojej vojenskej stopy pozdĺž SLOC z Perzského zálivu, Afriky a Tichomorských ostrovov do Číny. (US Department of Defense, 2022)

Na základe tejto stratégie čínska strana aj postupuje a podarili sa jej isté obmedzené úspechy pri svojom hľadaní priestoru pre svoje zahraničné vojenské zariadenia. Práve s vyššie spomenutými Šalamúnovými ostrovmi podpísala ČLR v apríli 2022 bezpečnostnú dohodu, správy o tom prakticky ihneď vyvolali silné rozrušenie ako zo strany Spojených štátov tak aj Austrálie z obáv čínskej vojenskej prítomnosti v regióne. Hoci najpravdepodobnejšie ČLR v štáte priamo vojenskú základňu nezriadi, tak podľa uniknutého návrhu zmluvy by mohlo byť čínskej strane umožnené kotviť v lokálnom prístave a počas zastávk lodí PLAN vykonávať aj ich logistickú podporu. Okrem toho na žiadosť vlády Šalamúnových ostrovov by tiež mohli byť nasadené čínske jednotky polície, vojenskej polície, vojenského personálu s cieľom „udržiavania spoločenského poriadku“ ako aj pri pomoci v prípade humanitárnych katastrof. Okrem toho bolo v návrhu spomenuté aj to, že ČLR môže na ochranu čínskych projektov a pracovníkov na ostrovy nasadiť na základe povolenia Šalamúnových ostrovov „relevantné sily“. (Kabutaulaka, 2022)

Okrem Afriky by podľa RAND-u mohol byť aj región Blízkeho východu pre ČLR zaujímavým z pohľadu zvýšenia svojej vojenskej prítomnosti a Irán by z dôvodu geografickej blízkosti ku kľúčovým komunikačným líniam a dlhoročným politickým vzťahom mohol byť jednou z krajín, kde by sa čínska strana mohla snažiť o zriadenie vojenských objektov. (Curriden-Chandler-Garafola-Grossman-Heath-Smith-Watts, 2022) V kontexte čínskeho záujmu o vojenskú prítomnosť v regióne Perzského zálivu sa v roku 2021 sa objavili informácie, že v prístave Chalifa v Abú Dabí ČLR ako súčasť modernizačného projektu buduje aj vojenské zariadenie, SAE poprela tieto informácie s tým, že Číne nedovolilo výstavbu vojenských zariadení na svojom území. Vojensky relevantné zariadenie skôr ako základňa mala pravdepodobne slúžiť na zber spravodajských informácií. (Hussain, 2022) Po konzultáciách USA s SAE a zverejnení informácii sa práce na zariadení podľa všetkého zastavili. (Borger, 2021) No ako v iných regiónoch (predovšetkým v Afrike) aj na Blízkom východe sa Spojené štáty obávajú, že čínske už existujúce ako aj plánované infraštruktúrne projekty vytvárajú „predmostie“ pre budúcu vojenskú prítomnosť. Vtedajší veliteľ CENTCOM-u (Veliteľstvo ozbrojených síl USA pre Blízky východ, Egypt, Pakistan a strednú Áziu) generál Kenneth McKenzie v rozhovore pre Middle East Institute o povahe čínskej prítomnosti v regióne uviedol, že: „*V skutočnosti by som tvrdil, že jednou z oblastí globálnej konkurencie na Divokom západe, ak chcete, je v skutočnosti územie spadajúce pod CENTCOM, kde vidíme, ako sa Čína presúva, predovšetkým ekonomicky, ale nie úplne, ale predovšetkým ekonomicky, aby vytvorili predmostie, po ktorom budú časom nasledovať ďalšie veci.*“ (Middle East Institute, 2020)

Dôležitou oblasťou americko-čínskeho súperenia na Blízkom východe je pre americkú stranu kontrola nad kritickou infraštruktúrou v regióne. Spojené štáty sa obávajú, že prístavy ako Ašdod a Haifa v Izraeli, Dakm v Ománe, Port Jazan v Saudskej Arábii, Kumport v Turecku, Chalifa v SAE a Suezskú ekonomickú zónu v Egypte bude po ekonomických projektoch v budúcnosti ČĽR využívať aj na bezpečnostné a vojenské ciele, s ich pomocou projektovať v regióne moc a potenciálne vďaka nim zabráni alebo obmedzí americký prístup do regiónu. Súperenie o vplyv sa už ukázalo práve v prípade Ománu, kedy Omán v roku 2018 pristúpil k BRI, súčasťou ktorého mali byť rozsiahle investície (približne 10 mld. USD) okrem iného aj v spomenutom prístave. No už v marci 2019 americká strana dokázala vyjednať s Ománom vojenský prístup do uvedeného prístavu, prístav Dakm má strategickú hodnotu nakoľko sa nachádza v regióne, no mimo Hormúzskeho prielivu. (Stewart, 2019) O prístup do prístavov USA a ČĽR tiež súťažia v prípade Izraelu, SAE a Saudskej Arábie. Americká strana tlačí na Izrael aby prístav Haifa preverila nakoľko riziko jeho použitia na špionážne účely je podľa USA veľmi vysoké, pričom prístav Šiesta flotila USN často využíva na zastávky počas plavby v regióne. (Egozi, 2021) Spojené štáty využívajú hlbokomorský prístav SAE v Džebel Ali na návštevy Piatej flotily amerického námorníctva, predtým tiež USN používalo prístav Chalifa, ktorý Čína v súčasnosti renovuje a rozširuje.

Napriek tomu čínska strana na Blízkom východe zatiaľ vojensky prítomná nie je a v súčasnosti najdôležitejším čínskym projektom na vybudovanie základne v zahraničí je prípad Kambodže. V Kambodži v súčasnosti ČĽR buduje a rozširuje vojenský objekt (námorná základňa Ream), no práce na ňom stále iba prebiehajú a predstavitelia Kambodže popreli, že by Číne poskytli exkluzívne právo na jej využitie. No projekt je od jeho začiatku v roku 2019 netransparentný, pričom Kambodža a Čína vtedy zmluvu o budovaní popreli a dohodu označili za fámny. Tajnosť, s ktorou sa objekt buduje je spôsobená predovšetkým domácim politickým prostredím v Kambodži a nepopularitou zahraničnej vojenskej prítomnosti na kambodžskom území. V objekte sa okrem samotnej prístavnej infraštruktúry má tiež nachádzať aj stanica pre čínsky navigačný satelitný systém BeiDou, ten má okrem civilného pre PLA predovšetkým široké vojenské využitie. (Cadell-Nakashima, 2022)

Je nutné povedať, že čínska vojenská prítomnosť by nepochybne posilnila jej vplyv a moc v oblasti Malackého prielivu a blízkych SLOC, čo je súčasťou širšej čínskej námornej stratégie. Je možné domnievať sa, že ČĽR bude v snahe získať prístup pre vojenské jednotky alebo priamo budovať vojenské podporné zariadenia alebo základne pokračovať a s jej rastúcim vojenským potenciálom bude takýmto spôsobom posilňovať svoju schopnosť projekcie vojenskej moci v ďalších regiónoch. V dôsledku významného čínskeho ekonomického a politického vplyvu v Afrike, dá sa domnievať, že práve tu budú v neďalekej budúcnosti zriadené ďalšie čínske vojenské objekty.

2 AMERICKÁ REAKCIA NA ZMENU BALANSU SÍL V REGIÓNE

Americká strana si zmenený balans vojenských síl v regióne východnej Ázie uvedomuje a koná konkrétne kroky na zlepšenie si svojej pozície v uvedenej časti sveta. No kroky vojenskej povahy prichádzajú v kontexte niekedy až alarmujúcich vyhlásení vysokých amerických vojenských predstaviteľov o možnom vojenskom strete amerických ozbrojených síl s tými čínskymi.

V kontexte najhorších bilaterálnych vzťahov a významne rastúcej čínskej vojenskej moci bol tiež rok 2022 a začiatok roku 2023 doslova bezprecedentným v ohľade rétoriky možného ozbrojeného stretu USA a ČĽR. Okrem sporných a kontroverzných vyhlásení prezidenta J. Bidena, ktorý je často kritizovaný za priekrnutia, ostrá rétorika sa objavila aj pri iných, predovšetkým najvyšších vojenských predstaviteľoch americkej strany. V októbri 2022 admirál

Michael Gilday, veliteľ námorných operácií USN povedal, že Čína môže byť schopná Taiwan napadnúť už v roku 2024 a nie v roku 2027 ako sa predtým predpokladalo. Časový údaj roku 2027 a čínska schopnosť vtedy na Taiwan zaútočiť bol ako téza vytvorený zase admirálom a veliteľom Indo-tichomorského veliteľstva (INDOPACOM) Philom Davidsonom, po ktorom je pomenovaný tento jav ako „davidsonovo okno“. Okrem toho Gilday zdôraznil, že Spojené štáty musia byť pripravené na vojnový scenár v Taiwanskom prielive a tiež musia urýchlene zvýšiť dodávky zbraní Taiwanu. (PIME Asia News, 2022) V novembri 2022 zase Charles Richard, vtedajší veliteľ USSTRATCOM povedal, že vojna na Ukrajine je iba „rozcvičkou“. *„Prichádza tá veľká (kríza/konflikt s ČLR). A nebude to dlho trvať a budeme testovaní spôsobmi, akými sme už dlho testovaní neboli.“* (Parken-Rogoway, 2022) V januári 2023 zase bolo zverejnené interné memorandum generála Mikea Minihana, veliteľa Veliteľstva vzdušnej mobility (Air Mobility Command/AMC), v ňom Minihan tvrdí, že podľa neho budú ozbrojené sily USA s ČLR bojovať v roku 2025. *„Dúfam že sa mylím. Mám pocit, že budeme bojovať v roku 2025,“* napísal veliteľ AMC v memorande. Ako dôvod pre svoje závery uvádza fakt, že Si Ťin-pching získal tretíkrát post generálneho tajomníka a tiež, že na Taiwan ako aj v USA sa v roku 2024 uskutočnia prezidentské voľby a s tým spojené rozrušenie má Číne poskytnúť ideálny moment pre ozbrojené vyriešenie otázky Taiwanu. Ostatných veliteľov v ňom vyzýva aby zvýšili pripravenosť jednotiek, ich integráciu aby mohli odstrašiť a v prípade potreby poraziť PLA. USAF neskôr potvrdilo pravosť memoranda, no oznámilo, že toto nie je jeho pozícia a v „súlade s Národnou obrannou stratégiou sa snaží o otvorený a bezpečný indo-tichomorský región.“ (Gordon, 2023) V januári 2023 sa zase v rozhovore pre *Financial Times* generálporučík James Bierman, veliaci generál jednotiek USMC na Okinave vyjadril, že americké ozbrojené sily si pripravujú operačný priestor pre potenciálny konflikt v regióne. Bierman povedal, že USA a ich spojenci v Ázii napodobňujú základy, ktoré umožnili západným krajinám podporiť odpor Ukrajiny voči Rusku pri príprave na scenáre, ako je čínska invázia na Taiwan. *„Prečo sme dosiahli taký úspech, aký sme dosiahli na Ukrajine? Veľká časť toho bola preto, že po ruskej agresii v rokoch 2014 a 2015 sme sa vážne pustili do prípravy na budúci konflikt: výcvik pre Ukrajincov, predbežné rozmiestnenie zásob, identifikácia miest, z ktorých by sme mohli prevádzkovať podporu, udržiavať operácie. Tomu hovoríme príprava operačného priestoru. A operačný priestor pripravujeme v Japonsku, na Filipínach a na iných miestach.“* (Hille, 2023)

No vyjadrenia a rétorika nezostáva bez skutočných opatrení a americká strana sa aktívne snaží zlepšiť svoje vojenské postavenie v regióne a tým sa snaží posilniť schopnosť odstrašenia voči ČLR. Predtým ako budú opísané tieto kroky treba ešte dodať, že už nachádzajúce sa jednotky v regióne sú významné. Indo-tichomorské velenie ozbrojených síl USA (INDOPACOM) s veliteľstvom na Havaji je najväčšie regionálne velenie. Zodpovedá za 36 krajín s viac ako polovicou svetovej populácie na ploche 260 mil. km². Pod velenie spadá približne 375 tis. vojenských a civilných zamestnancov, 200 lodí a okolo dve tisíc lietadiel. (to však neznamená, že sú prítomní priamo v regióne východnej Ázie). (INDOPACOM, 2022) Podľa Gila Barndollara z Defense Priorities bolo v roku 2021 nasadených v regióne približne 107 tis. príslušníkov amerických ozbrojených síl. (Barndollar 2021) Siedma flotila USN s veliteľstvom v japonskej Jokosuke je jedinou nasadenou flotilou v regióne približne s 50 loďami. (Harkins 2021) Tretia flotila USN s veliteľstvom v San Diegu, Kalifornii je tiež v širšom regióne a spadá pod Tichomorskú flotilu Spojených štátov, no tá je nasadená v severnom a východnom Tichomorí, Dokopy sú v celom regióne nasadené jednotky ako Americkej armády, Letectva Spojených štátov tak aj Zboru námornej pechoty USA. Priamo vo východnej Ázii sa nachádzajú v Kórejskej republike, Japonsku, na Guame a v Austrálii. Ostatné jednotky pod týmto velením sú dislokované na Havaji, Aljaške a v Kalifornii. (Feickert, 2022)

Región Tichomoria sa stal skutočne prioritným pre americké vojenské kruhy, súčasný americký minister obrany Lloyd Austin vo svojom prvom brífingu pre médiá označil ČĽR za „postupujúcu výzvu“ (pacing challenge), dodal že ČĽR je jedinou krajinou, ktorá môže pre USA znamenať systémovú výzvu a región spadajúci pod INDOPACOM označil za prioritný pre americké ozbrojené sily. (Garamone 2021a) Aj podľa Zhodnotenia globálnej pozície (Global Posture Review/GPR), vykonanej v roku 2021, ktorej úlohou bolo informovať administratívu o globálnom postavení amerických ozbrojených síl, je región Tichomoria prioritný a: „(GPR) nasmeruje ďalšiu spoluprácu so spojencami a partnermi s cieľom podporiť iniciatívy, ktoré prispievajú k regionálnej stabilite a odradia čínsku vojenskú agresiu a hrozby zo Severnej Kórey.“ Okrem toho, podľa GPR boli práve do priestoru INDOPACOM-u (a do istej miery aj do Európy) premiestnené kriticky dôležité a nedostatkové systémy protivzdušnej obrany PATRIOT a THAAD ako aj dodatočné námorné jednotky (Garamone 2021b) Sentiment amerických ozbrojených síl pri ich príprave na potenciálny konflikt s ČĽR zachytil výstižne súčasný Minister USAF Frank Kendall keď po prebratí funkcie povedal, že jeho prioritami sú: „v poradí... Čína, Čína, Čína.“ (Tirpak, 2021)

Súčasná administratíva podniká konkrétne kroky na zvýšenie americkej vojenskej prítomnosti v regióne, z prvých takýchto opatrení, ktoré boli prijaté bolo rozhodnutie o zriadení novej základne na tichomorských ostrovoch Mikronézia v júli 2021. (Cagurangan, 2021) Ešte Trumpova administratíva prijala podobné opatrenia a v októbri 2020 bolo ohlásené vybudovanie novej základne na Palau. Na konci decembra 2022 bol v rámci toho oznámený plán na Palau vybudovať novú zahorizontovú radarovú stanicu. (Helfrich-Rogoway, 2022) Na konci októbra 2022 sa zase stalo známym, že Spojené štáty americké plánujú rozmiestniť šesť strategických bombardérov B-52 na leteckú základňu v severnej Austrálii. Zariadenia pre bombardéry budú zriadené na základni Tindal, asi 300 km na juh od Darwinu, hlavného mesta austrálskeho Severného územia. (Jackson-Jose, 2022) Okrem toho základňa v Darwine a základňa Tindall prechádza širokou modernizáciou podporných zariadení. Americký minister obrany tiež verejne vyhlásil, že USA zvýšia svoju vojenskú prítomnosť v regióne ako odpoveď na čínske akcie (okrem uvedených bombardérov USA do Austrálie majú nasadiť stíhačky a zvýšiť počet príslušníkov ozbrojených síl USA sa tam nachádzajúcich dnes na rotačnej osnove). „Bohužiaľ, táto vízia (vízia, kde krajiny regiónu si môžu slobodne vybrať svoju budúcnosť) je dnes spochybňovaná. Nebezpečné a nátlakové akcie Číny v celej oblasti Indo-Tichomoria vrátane okolia Taiwanu a voči tichomorským ostrovným krajinám a vo Východočínskom a Juhočínskom mori ohrozujú regionálny mier a stabilitu,“ povedal americký minister obrany pri príležitosti svojej návštevy v Austrálii. (Ali-Stewart, 2022) Najdôležitejšie opatrenia prišli na prelome rokov 2022 a 2023. V januári 2023 Spojené štáty a Japonsko oznámili, že ozbrojené sily USA budú mať väčší prístup na samotnej Okinave, kde už teraz je asi 1/2 všetkých amerických vojenských príslušníkov v Japonsku ako aj na menších ostrovoch Rjúkjú pri Okinave. Ministerstvo obrany USA tiež vyhlásilo, že jednotky budú vybavené novými raketovými systémami, ktoré im poskytnú lepšie možnosti v boji proti námorným a vzdušným cieľom. Malé ostrovy, z ktorých tie najbližšie sa nachádzajú od Taiwanu iba vo vzdialenosti 100 kilometrov budú poskytovať nové možnosti USA pri cvičení ako aj dlhodobom umiestnení jednotiek. Blízkosť poskytne flexibilitu pri odpovedi na možnú čínsku ozbrojenú akciu v regióne. (Lamothe-Nakashima, 2023) Okrem toho sa v januári 2023 podarilo americkej strane získať tiež prístup pre svoje ozbrojené sily na štyri nové objekty na Filipínach. Tri z nich sa majú nachádzať na severnom Luzone, časti najbližšej k Taiwanu. Okrem nich sa jeden objekt bude nachádzať na ostrove Palawan, ten zase svojou polohou pri Spratlyho ostrovoch poskytuje americkej strane výhodnú polohu na monitorovanie a potenciálny zásah v Juhočínskom mori. Spojené štáty mali na Filipínach vojenské základne do roku 1991, kedy po zvrhnutí diktátora (a amerického spojencu) Marcosa filipínsky parlament právo americkej strane na vojenskú prítomnosť odvolal. (Wingfield-Hayes, 2023) V januári 2023 tiež Spojené

štáty otvorili novú základňu pre USMC na ostrove Guam, prvú novú základňu pre túto časť amerických ozbrojených síl od roku 1952. Camp Blaz bude po dokončení všetkých potrebných stavebných operácií plne k dispozícii v decembri 2024, vtedy by na nej mal byť umiestnený kontingent USMC v sile približne 5 tisíc príslušníkov. (Youssef, 2023)

Na aktivity pre podporu strategických cieľov USA v Tichomorí v roku 2021 americká strana zriadila ako súčasť rozpočtu Ministerstva obrany USA Tichomorskú iniciatívu odstrašenia (Pacific Deterrence Initiative/PDI). Iniciatíva je okrem toho, že je nástrojom na „zameranie zdrojov na medzery v schopnostiach“, tak je aj legislatívnym nástrojom na zvýšenie transparentnosti a dohľadu. PDI nie je nový fond, ale súčasť rozpočtu DOD. Na rok 2023 prezident Biden požiadal Kongres o schválenie rozpočtu pre PDI na úrovni 6,1 mld. USD. Významná časť z financií pôjde na posilnenie protiraketovej obrany ostrova Guam. Okrem toho z prostriedkov PDI budú financované infraštruktúrne vylepšenia na amerických vojenských objektoch v regióne, zlepšenie logistickej podpory, výskumu nových zbraňových systémov alebo výkonu cvičení. (Kaileh-Nicastro, 2023) Podľa iniciatívy pôjde vo fiškálnom roku 2023 191 mil. USD na vybudovanie nového letiska v regióne. Ostrov Tinian je súčasťou Mariánskych ostrovov a americké ozbrojené sily na podporu operácii v Tichomorí na ňom preto chcú vybudovať nové letisko. „(PDI) Pozostáva z cielených investícií, ktoré zlepšujú postavenie, infraštruktúru, prítomnosť a pripravenosť ozbrojených síl USA, konkrétne v indicko-tichomorskom regióne, západne od medzinárodnej dátumovej hranice.“ (Office of the Under Secretary of Defense Comptroller 2022, s.5)

Rozšírenie vojenskej prítomnosti sa zhoduje aj s Indo-tichomorskou stratégiou USA vydanou vo februári 2022, tá hovorí, že: „V celom regióne budú Spojené štáty spolupracovať so spojencami a partnermi na prehĺbení našej interoperability a rozvoji a nasadení pokročilých bojových spôsobilostí, keď ich budeme podporovať pri obrane ich občanov a ich suverénnych záujmov.“ (The White House 2022, s.12) O americkej snahe posilniť vojenskú prítomnosť v regióne a ďalších vyhlídkach v naplnení tohto cieľa sa vyjadrila aj Ely Ratner, námestníčka ministra obrany pre indo-tichomorské bezpečnostné záležitosti: „Rok 2023 bude pravdepodobne najtransformatívnejším rokom v postavení amerických síl v regióne za celú generáciu.“ Ratner dodala, že americká prítomnosť bude posilnená a bude „smrteľnejšia, mobilnejšia a odolnejšia“. Kroky označila za potrebné na posilnenie odstrašenia Číny. „Naším cieľom je zabezpečiť, aby to (inváziu na Taiwan) pre nich (ČLR) nebolo nikdy ľahké urobiť rýchlo alebo bez nákladov.“ (Magnier, 2022) Okrem uvedených krokov týkajúcich sa posilnenia regionálnej prítomnosti americké vojenské kruhy doslova s „nadšením“ vítali minuloročné predstavenie nového bombardéru stealth technológie B-21. Podľa analytika z RAND-u: „B-21 poskytne Spojeným štátom väčšiu flexibilitu pri reakcii na nepredvídané udalosti v ázijsko-pacifickej oblasti. USA už napríklad nepotrebujú základňu blízko Taiwanu, aby mohli lietať s bombardérmi na podporu pohotovosti v blízkosti ostrova.“ (Huang, 2022)

Okrem toho v širšom regióne tiež americká strana už pred príchodom súčasného prezidenta v súlade s americkými strategickými dokumentami vyvíjala niekoľko iniciatív obrannej spolupráce, ktoré považujú Spojené štáty za dôležité a opakovane zdôrazňujú význam svojich (nielen regionálnych) spojencov a partnerov pre širšie strategické ciele. Najdôležitejšími z uvedených iniciatív je AUKUS a v určitej forme aj Štvorstranný bezpečnostný dialóg (Quad).

ZÁVER

Autori vyjadrujú nádej, že uvedený príspevok pomôže pri zlepšení informovanosti domácich odborných kruhov v otázke americko-čínskej rivality, kľúčovému bilaterálnemu medzištátnemu vzťahu 21. storočia. Ďalší výskum tejto oblasti je žiadaný a podľa názorov

autorov potrebný aj napriek občasným hodnoteniam o jeho veľkej relevancii pre domáce odborné kruhy. Ako autori v článku preukázali americko-čínske súperenie prešlo do relatívne novej nebezpečnejšej etapy spojenej primárne s rastom mocenského potenciálu čínskej strany a významným kvalitatívnym rastom čínskych vojenských spôsobilostí ako aj seabedomejšej zahraničnej politiky. Americká strana si túto čínsku výzvu pre svoje postavenie uvedomuje a koná množstvo politických a vojenských opatrení sama a v súlade so svojimi spojencami, ktorých sa aktívne snaží získať pre potenciálnu koalíciu v prípade konfliktu. Tieto akcie sprevádzajú niekedy až alarmujúce komentáre najvyšších aktívnych vojenských predstaviteľov oboch strán. Ak v čínskom prípade miestami agresívna rétorika nie je ničím novým, tak rečové prejavy americkej strany sú v tomto prípade novinkou a poukazujú na vážnosť súčasnej situácie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

- AFRICOM, 2022. *House Armed Services Committee hearing on National Security Challenges and U.S. Military Activities in the Greater Middle East and Africa*. [online]. Dostupné na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.africom.mil/document/34334/20220317---centcom-posture-testimony-hascpdf>
- ALI, Idrees a Phil STEWART, 2022. *U.S. to increase rotational military presence in Australia, invite Japan*. [online]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/united-states-australia-counter-chinas-destabilizing-military-activities-2022-12-06/>
- BECKLEY, Michael, 2018. The Power of Nations: Measuring What Matters. In: *International Security* [online]. Cambridge: MIT Press, ročník č. 43, 2018, č. 2, ISSN 1531-4804, s. 7-44. DOI: https://doi.org/10.1162/isec_a_00328
- CADELL, Cate a Ellen NAKASHIMA, 2022. *China secretly building naval facility in Cambodia, Western officials say*. [online]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/06/06/cambodia-china-navy-base-ream/>
- CAGURANGAN, Mar-Vic, 2021. *US, FSM reach consensus on a plan to build military base in Micronesia*. [online]. Dostupné na: <https://www.pacificistlandtimes.com/post/us-fsm-agree-on-a-plan-to-build-military-base-in-micronesia>
- COLBY, Elbridge a Wu RIQIANG, 2021. Seeking strategic stability for US-China relations in the nuclear domain. In: WANG, Dong a Travis TANNER, eds. *Avoiding the Thucydides Trap*. Abingdon: Routledge, 173 s. China Perspectives. ISBN 978-0-367-63838-2.
- COLLINS, Gabriel a Andrew ERICKSON, 2021. *U.S.-China Competition Enters the Decade of Maximum Danger: Policy Ideas to Avoid Losing the 2020s* [online]. Dostupné na: [file:///C:/Users/juraj/Downloads/ces-pub-china-competition-121321%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/juraj/Downloads/ces-pub-china-competition-121321%20(1).pdf)
- CRANE, Yvonne, Brian FREDERICK a Michael MAZARR, 2022. *Understanding a New Era of Strategic Competition*. [online]. Dostupné na: [file:///C:/Users/juraj/Downloads/RAND_RRA290-4%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/juraj/Downloads/RAND_RRA290-4%20(4).pdf)
- CURRIDEN, Christian, Nathan CHANDLER, Cristina GARAFOLA, Derek GROSSMAN, Timothy HEATH, Meagan SMITH a Stephen WATTS, 2022. *The People's Liberation Army's Search for Overseas Basing and Access* [online]. Dostupné na: [file:///C:/Users/juraj/Downloads/RAND_RRA1496-2%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/juraj/Downloads/RAND_RRA1496-2%20(1).pdf)

- DABBAR, Paul, 2023. *Potential Energy Challenges from a China-Taiwan Conflict Scenario*. Center on Global Energy Policy. [online]. Dostupné na: <https://www.energypolicy.columbia.edu/publications/potential-energy-challenges-from-a-china-taiwan-conflict-scenario/>
- Defense Intelligence Agency, 2022. *2022 Challenges to Security in Space* [online]. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.dia.mil/Portals/110/Documents/News/Military_Power_Publications/Challenges_Security_Space_2022.pdf
- EGOZI, Arie, 2021. *US Presses Israel On Haifa Port Amid China Espionage Concerns: Sources*. [online]. Dostupné na: <https://breakingdefense.com/2021/10/us-presses-israel-on-haifa-port-amid-china-espionage-concerns-sources/>
- FEICKERT, Andrew, 2022. *U.S. Ground Forces in the Indo Pacific: Background and Issues for Congress*. [online]. Dostupné na: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpcglclefindmkaj/https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47096>
- GARAMONE, Jim, 2021a. *Official Talks DOD Policy Role in Chinese Pacing Threat, Integrated Deterrence*. [online]. Dostupné na: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/2641068/official-talks-dod-policy-role-in-chinese-pacing-threat-integrated-deterrence/>
- GARAMONE, Jim, 2021b. *Biden Approves Global Posture Review Recommendations*. [online]. Dostupné na: <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/2856053/biden-approves-global-posture-review-recommendations/>
- GORDON, Chris, 2023. *Pentagon Distances Itself from Minihan Memo Suggesting Possible War with China in 2025*. [online]. Dostupné na: <https://www.airandspaceforces.com/pentagon-distances-itself-minihan-memo-possible-war-china-2025/>
- HARKINS, Gina, 2022. *Navy Still Considering Bringing Back US 1st Fleet*. [online]. Dostupné na: <https://www.military.com/daily-news/2021/03/15/navy-still-considering-bringing-back-us-1st-fleet.html>
- HASS, Ryan, 2022. *From Strategic Reassurance to Running Over Roadblocks*. [online]. Dostupné na: <https://www.prcleader.org/hass-september-2022>
- HELFRICH, Emma a Tyler ROGOWAY, 2022. *U.S. Building Advanced Over-The-Horizon Radar On Palau*. [online]. Dostupné na: <https://www.thedrive.com/the-war-zone/u-s-building-advanced-over-the-horizon-radar-on-palau>
- HILLE, Kathrin, 2023. *US military deepens ties with Japan and Philippines to prepare for China threat*. [online]. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/bf5362de-60a6-4181-8c2a-56b50be61383>
- HUANG, Kristin, 2022. *New US B-21 stealth bomber heightens strike gap with China – but missiles may help close it*. [online]. Dostupné na: <https://www.scmp.com/news/china/military/article/3202714/new-us-b-21-stealth-bomber-heightens-strike-gap-china-missiles-may-help-close-it>
- HUSSAIN, Tom, 2022. *Analysis | Was there a China factor in UAE's scuttling of F-35 jet deal with US?* [online]. Dostupné na: <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3161395/was-there-china-factor-uaes-scuttling-f-35-jet-deal-us>

- JACKSON, Lewis a Renju JOSE, 2022. *U.S. plans to deploy B-52s to north Australia amid China tensions - source*. [online]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/us-plans-deploy-b-52-bombers-australias-north-abc-report-2022-10-30/>
- KABUTAULAKA, Tarcisius, 2022. *China-Solomon Islands Security Agreement and Competition for Influence in Oceania*. [online]. Dostupné na: <https://gjia.georgetown.edu/2022/12/02/china-solomon-islands-security-agreement-and-competition-for-influence-in-oceania/>
- KAILEH, Hibbah a Luke NICASTRO, 2023. *The Pacific Deterrence Initiative: A Budgetary Overview*. [online]. Dostupné na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12303>
- KING, Dylan Levi, 2022. *From the Rise of Populism to the Return of History*. [online]. Dostupné na: <https://www.strategictranslation.org/articles/from-the-rise-of-populism-to-the-return-of-history>
- LAMOTHE, Dan a Ellen NAKASHIMA, 2023. *U.S., Japan set to announce shake-up of Marine Corps units to deter China*. [online]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2023/01/10/us-japan-set-announce-shake-up-marine-corps-units-deter-china/>
- LEMAHIEU, Hervé, Susannah PATTON a Jack SATO, 2023. *Lowy Institute Asia Power Index 2023 KEY FINDINGS REPORT*. [online]. Dostupné na: [file:///C:/Users/juraj/Downloads/lowy-institute-2023-asia-power-index-key-findings-report%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/juraj/Downloads/lowy-institute-2023-asia-power-index-key-findings-report%20(5).pdf)
- MAGNIER, Mark, 2022. *US military vows 'more lethal' force in 2023 to deter Beijing attack on Taiwan*. [online]. Dostupné na: <https://www.scmp.com/news/china/article/3202613/us-military-faces-most-transformative-year-counter-china-indo-pacific-says-pentagon>
- MASSIE, Justin a Jonathan PAQUIN, 2020. *Americas allies coping with US relative decline*. In: MASSIE, Justin a Jonathan PAQUIN, eds. *Americas Allies and the Decline of US Hegemony*. Abingdon: Routledge, 232 s. Routledge Studies in Foreign Policy Analysis. ISBN 978-1-03-208698-9.
- Middle East Institute, 2020. *CENTCOM and the Shifting Sands of the Middle East: A Conversation with CENTCOM Commander Gen. Kenneth F. McKenzie Jr.* [online]. Dostupné na: <https://www.mei.edu/events/centcom-and-shifting-sands-middle-east-conversation-centcom-commander-gen-kenneth-f-mckenzie>
- MULLEN, Andrew, 2023. *China population: raising retirement ages won't 'make a big difference' in workforce size amid demographic crises*. [online]. Dostupné na: <https://www.scmp.com/economy/economic-indicators/article/3208081/china-population-raising-retirement-ages-wont-make-big-difference-workforce-size-amid-demographic>
- NYE, Joseph, 2011. *STRONGER, SOFTER, SMARTER*. [online]. Dostupné na: <https://www.uscc.edu.au/analysis/stronger-softer-smarter>
- Office of the Under Secretary of Defense (Comptroller), 2022. *PACIFIC DETERRENCE INITIATIVE*. [online]. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://comptroller.defense.gov/Portals/45/Documents/defbudget/FY2023/FY2023_Pacific_Deterrence_Initiative.pdf
- O'ROURKE, Ronald, 2022. *China Naval Modernization: Implications for U.S. Navy Capabilities — Background and Issues for Congress*. [online]. Dostupné na: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://sgp.fas.org/crs/row/RL33153.pdf>

- PARKEN, Oliver a Tyler ROGOWAY, 2022. *'Extremely Ominous Warning About China From US Strategic Command Chief*. [online]. Dostupné na: <https://www.thedrive.com/the-war-zone/extremely-ominous-warning-about-china-from-us-strategic-command-chief>
- PIME Asia News, 2022. *US Navy chief warns Beijing could attack Taipei by 2024, not 2027*. [online]. Dostupné na: <https://www.asianews.it/news-en/US-Navy-chief-warns-Beijing-could-attack-Taipei-by-2024,-not-2027-56930.html>
- RICE, Daniel, 2022. *Hardened Shelters and UCAVs: Understanding The Chinese Threat Facing Taiwan*. [online]. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mitchellaerospacepower.org/wp-content/uploads/2022/11/MI_Forum_47-Chinese-Airfields-Final.pdf
- SPELLER, Ian, 2019. *Understanding Naval Warfare*. Second ed. Abingdon: Routledge. 237 s. ISBN 978-0-415-78633-1.
- STEWART, Phil, 2019. *With an eye on Iran, U.S. clinches strategic port deal with Oman*. [online]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-usa-oman-military-idUSKCN1R50JD>
- Stockholm International Peace Research Institute, 2022. SIPRI Military Expenditure Database. [online]. Dostupné na: <https://milex.sipri.org/sipri>
- The White House, 2022. *INDO- PACIFIC STRATEGY OF THE UNITED STATES*. [online]. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf
- TIBERGHIE, Yves, 2021. Asia's Rise and the Transition to a Post-Western Global Order. In: CHU, Yun-han a Yongnian ZHENG, eds. *The Decline of the Western-centric World and the Emerging New Global Order*. Abingdon: Routledge, 383 s. China Policy Series. ISBN 978-0-367-54027-2.
- TIRPAK, John, 2021. *USAF's Three Priorities: China, China, China*. [online]. Dostupné na: <https://www.airandspaceforces.com/article/usaf-three-priorities-china-china-china/>
- U.S.-China Economic and Security Review Commission, 2022. *2022 Report to Congress of the US-China Economic and Security Review Commission* [online]. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.uscc.gov/sites/default/files/2022-11/2022_Annual_Report_to_Congress.pdf
- United States Senate Committee on Armed Services, 2022. *Testimony on United States Nuclear Strategy and Policy Before the United States Senate Committee on Armed Services 20 September 2022 By Rose Gottemoeller*. [online]. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/Gottemoeller%20SASC%20Testimony%2020%20September%2020223.pdf
- US Department of Defense, 2022. *Military and Security Developments Involving the Peoples Republic of China*. [online]. Washington DC.: US Department of Defense [cit. 2022-12-31]. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://s3.documentcloud.org/documents/23321290/2022-military-and-security-developments-involving-the-peoples-republic-of-china.pdf
- VANDIVER, John, 2021. *'Breathtaking expansion': US Strategic Command leader expects further revelations of China's nuclear weapons advancement*. [online]. Dostupné na:

<https://www.stripes.com/theaters/europe/2021-10-18/china-us-russia-nuclear-weapons-hypersonics-stratcom-3283272.html>

WANG, Dong a Christopher YUNG, 2021. U.S.-China relations in maritime security domain. In: WANG, Dong a Travis TANNER, eds. *Avoiding the Thucydides Trap*. Abingdon: Routledge, 173 s. China Perspectives. ISBN 978-0-367-63838-2.

WINGFIELD-HAYES, Rupert, 2023. *New U.S. Base on Guam Is Aimed at Deterring China*. [online]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-asia-64479712>

YOUSSEF, Nancy, 2023. *New U.S. Base on Guam Is Aimed at Deterring China* [online]. Dostupné na: <https://www.wsj.com/articles/new-u-s-base-on-guam-is-aimed-at-deterring-china-11674731857>

ZHANG, Hongyong, 2023. *The Rise of Robots in China: Implications for Japan*. [online]. Dostupné na: <https://ajrc.crawford.anu.edu.au/departments/news/19450/rise-robots-china-implications-japan>

Táto štúdia vznikla v rámci projektu VEGA č. 1/0578/23 „Kyberneticko-sociálne bezpečnostné hrozby v súčasnom svete: prípadová štúdia o hrozbách dezinformácií a novovznikajúcich hrozbách v spoločenskom kontexte“

Mgr. Juraj VRBOVSKÝ a Dr. h. c., prof., Ing. Pavel NEČAS PhD., MBA
Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica
jvrbovsky@student.umb.sk a pavel.necas@umb.sk